

лишньому складі й інститут мирових суддів продовжували функціонувати і після прийняття декрету про реорганізацію судових установ. 29 березня, тобто за день до обговорення проекту декрету, Гоголошвілі вніс на засідання Раднаркому питання про затвердження кошторису в сумі 22 тис. крб. для службовців Окружного суду. Отже, передбачалося, що ця установа буде продовжувати свою роботу ще деякий час. [7, арк. 7]. Не припиняли своєї роботи і мирові судді. У фондах наркомату юстиції Радянської Соціалістичної Республіки Тавриди нами виявлено клопотання на ім'я комісара юстиції з проханням про зміну прізвища. Клопотання передано мировому судді, який подав його 27 квітня на розгляд Таврійського губернського управління [5, арк. 12].

Таким чином, інститут мирових суддів не припинив свого існування, а поступово перейшов у Криму від органів Тимчасового уряду Радянській владі, а від неї - до крайового уряду генерала Сулькевича. Тільки в середині квітня більшовики спробували змінити ситуацію, запропонувавши свій список кандидатів на посади народних суддів у Сімферополі. Відповідно до цього списку всі суддівські посади мали одержати більшовики і лише одна призначалася для лівого есера [2, с. 93].

Список джерел і літератури:

1. Сирченко И.Т. Выполняя приказ В.И.Ленина...: (Потопление Черноморского флота в 1918г.). М., 1979.
2. Вікторов А. Перші революційні суди в Криму // Радянське право. 1971. № 7.
3. ЦГА АРК., Ф.р. 2237., оп. 1, д. 1.
4. Декреты Советской власти. Т. 1. М., 1957.
5. ЦГА АРК., Ф.р. - 2248, оп. 1, д. 2.
6. Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. Симферополь, 1997.
7. ЦГА АРК., Ф.р. 2240., оп. 1, д. 8.

Надійшла до редколегії 24.12.98

Л.Д. Вострокнутов

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В РОСІЙСЬКІЙ АРМІЇ ХІХ СТ.

У 1830 р. в Росії в кадетських корпусах було запроваджено обов'язковим предметом гімнастику. Керівництво викладанням гімнастики у всіх військово-навчальних закладах з 1832 р. здійснювалось полковником французької служби Густавом де Паулі. Треба зауважити, що за тих часів французька система військово-фізичної підготовки була однією з найпере-

довіших (досить указати на традиції Паризького центрального військово-гімнастичного інституту). Після смерті де Паулі (1839р.) запанували муштруючі елементи шведської системи. Досвід Кримської війни показав недоліки системи підготовки офіцерських кадрів і, зокрема, їхньої фізичної підготовки. У військових навчальних закладах бракувало вчителів гімнастики, а фахового навчального закладу для підготовки їх практично не існувало¹, як не було й продуманої системи фізичних вправ.

Можна сказати, що у суспільстві в цілому панувало нерозуміння значення правильно поставлених фізичних вправ. Розповсюдженням був погляд на гімнастику як на забаву. Але вже у 50-й р. XIX ст. громадська думка стала схилитися на користь розвитку фізкультури і спорту, ці ідеї проникають і в педагогіку. Про це, зокрема, свідчить промова, виголошена ординарним професором Х.Я. фон Гюббенетом на урочистих зборах Київського університету 10 червня 1854 р., яку він почав такими словами: «Я маю сказати про один із суттєвих і, між тим, мало ще в нас оцінених засобів для збереження, зміцнення і відновлення здоров'я – про гімнастику як про охоронний і лікарський засіб в житті людини і народів.

(...) Взявши за основу одну тільки протилежність між тілесним та духовним розвитком і втрачаючи про цьому внутрішній зв'язок між духом і тілом, далі помічаючи, що у людей, які з дитинства присвятили себе фізичній роботі, напрузі, духовні здібності не розвинені, багато хто почав думати, що тілесний (фізичний) розвиток тільки перешкоджає духовному розвитку. Хибна думка, яка призвела до багатьох шкідливих наслідків для удосконалення людського роду» [1, с.1–2].

Далі промовець звернув увагу на розвиток гімнастики в західно-європейських країнах і стан гімнастики в навчальних закладах Росії

¹ Якщо не рахувати т. зв. гімнастичних команд, які існували при військово-навчальних закладах у період з 1835 до 1863р. Вихованці цих команд набирались із кантоністів і займались гімнастикою і фехтуванням. Теоретичне навчання було відсутнє. Підготовка «моніторів» контролювалось т.зв. «спостерігачем по частині гімнастики у військово-навчальних закладах». (Див.: Ухов В. Руководство к педагогической и гигиенической гимнастике по системе шведского гимназиарха Линга. СПб., 1870. С.15.)

(знову вказав на «забобони та малодушні побоювання», що виражені в поширеній думці про те, що «освіченій людині непристойно брати участь у такому тілорусі», які до того ж небезпечні «тілесними ушкодженнями») [1, с.23].

Однак військове відомство в цьому питанні продовжувало лідувати.

У 1856р. гімнастика спеціальними розпорядженнями була введена у всій російській армії [2, с.110]. У 1858р. у Миколаєві за ініціативою військових і морських чинів були проведені змагання між солдатами і матросами з бігу і гонки гребних суден. Переможцям вручалися призи. У 1859р. було прийнято перше положення щодо гімнастики за назвою «Правила з навчання гімнастики у військах». Це була компелятивна система гімнастики, яка включала вправи шведського типу, вправи на гімнастичних знаряддях, які прийняті в німецькій гімнастиці (паралельні бруси, перекладина, кінь) та військово-прикладні бігові вправи і подолання перешкод. Пізніше було введено навчання штиковому бою. Цілу епоху в житті армії склали реформи Д.О. Милютіна (1816–1912). Причому в ті роки досить поширений погляд на військове відомство як на «відомство педагогічне», як на «відомство народної освіти» [3, с.300].

Милютін приділяв серйозну увагу становленню фізичної підготовки в армії і у військово-навчальних закладах.

Система фізичного виховання у військових гімназіях (у 1863 р. кадetskі корпуси були перероблені у військові гімназії) була значно позбавлена миколаївської паличної дисципліни. В інструкції щодо становлення виховної роботи у цих гімназіях приділялося багато уваги ручній праці і іграм у м'яч, з кулями, кільцями і палицями. Інструкція також передбачала впровадження у заняття бігу, стріbkів, метання, стрільби у ціль [4, с.6]. Реформа спочатку зачепила столичні військово-навчальні заклади, але потім була розповсюджена і у провінціях (зокрема, це стосується Київської військової гімназії).

Однак так само гострою була проблема з викладачами гімнастики. В одній із праць, що вийшла у світ на початку 70-х рр., прямо зазначалося те, що «досвічених гімнастів в Росії дуже мало, а книжок, які здатні деякою мірою замінити їх, зовсім немає».(...) Число моніторів або помічників викладачів гімнастики і фехтування у військово-навчальних

закладах дуже незначне і рік в рік зменшується, так що в деяких закладах їх усього по одному» [5, с.3, 14–15]. До речі, звернемо увагу на те, що у 1858 р. у Києві французом Ф. Лоде була створена одна з перших в Російській імперії гімнастично-фехтувальна школа [6, с.30]. Однак свого розвитку вона не набула.

У 1875 р. створена комісія для обговорення проблеми підготовки викладачів гімнастики та внесення у Головне управління військово-навчальних закладів практичних пропозицій з цього питання. Завершенням стало відкриття за ініціативою П.Ф.Лесгафта 1 вересня 1877 р. навчально-гімнастичних курсів при 2-й Петербурзькій військовій гімназії. Хоча ці курси проіснували до 1882р. було підготовлено немало педагогів, котрі продовжили справу П.Ф.Лесгафта в інших містах та регіонах. На початку ХХ ст. його послідовники впроваджували цю систему гімнастики у 162 містах Російської імперії (в тому числі Україні).

Зазначимо, що Лесгафт послідовно виходив з різних завдань педагогічної і військової гімнастики. І, дійсно, на практиці викладачі військової гімнастики далеко не завжди могли успішно вести заняття в загальноосвітніх школах і ліцеях. Починання Милютіна в галузі фізичної підготовки у військах та військово-навчальних закладах продовжили генерали М.І.Драгомаров (1830–1905) і О.Д.Бутовський (1838–1917). Останній спеціально займався такими питаннями. Йому належить кілька учбових посібників, порадників фізичних вправ, в тому числі для цивільних учбових закладів тощо («Настановлення для виконання гімнастичних вправ у цивільних навчальних закладах» (1890), «Польова гімнастика у державах Західної Європи» (1897), «Записка з історії та методики тілесних вправ» (1913) та ін.). Він був представником Росії на конгресі в Парижі, коли створювався Міжнародний олімпійський комітет (1894) і був обраний його членом, був присутнім на іграх I Олімпіади тощо.

У 1886 р. вийшло в світ «Положення про кадетські корпуси», де було зазначено також про необхідність « посилення фізичних вправ ». У 1890 р. вийшло відповідне «настановлення».

«Як результат, на початку 90-х рр. ХІХ ст. щоденні заняття з фізичної культури складали не менш 1, 5 години. Ці заняття склалися з гімнастики, військово-підготовчих вправ, фехтування, плавання, танців.

У цілому по армії в другій половині ХІХ ст. (з 60-х рр.) вийшло більш десяти офіційних видань. У 1866 р. знову видаються «Правила для навчання гімнастики в військах», у 1872 р. – «Посібник гімнастики для солдатів резерву і дійсної служби», у 1873 р. – таблиці гімнастики для флоту, у 1874 р. – «Підручник для навчання гімнастики нижчих чинів флоту», у 1879, 1895, 1900 рр. – нові «Настановлення» з гімнастики для армії й флоту. Правда, велика кількість таких видань не означала, що на практиці всі ці «посібники» і «настановлення» були реалізовані. О.Г.Бутівський з цього приводу писав: «Гімнастика у військах у нас ведеться так, що ви б небагато втратили, якби її зовсім не було...» [4, с.10].

Зрештою, в армії, крім офіційної військової гімнастики, велике значення мали традиційні фізичні вправи: змагання в силі, спритності, умінні. Так, 1 лютого 1893 р. «Харківські губернські відомості» повідомили про те, що у Харкові на Кінній площі відбулися ігри козаків Оренбурзького козачого полку №1 при багатотисячній кількості людей. Військові ігри закінчилися джигітовкою.

Гімнастика розвивалася у тісному зв'язку з військовою організацією держави, не дивно, що її переможний хід почався раніше у військово-навчальних закладах й армії. З одного боку, в армії були більш підготовлені кадри, з іншого – держава, яка, перш за все, намагалася одержати більше підготовлених призовників. Документи кінця ХІХ ст. підтверджують це, мотивуючи зазначеними причинами («у видах полегшення молодих людей у виконанні військового відбутку взагалі й вищезазначених ополченців, а також для найкращого становлення фізичного виховання») [7, арк.1]. Міністерство народної освіти тоді ж у 1889 р., рекомендувало призначити викладачами гімнастики в народних училищах «із запасних нижчих чинів по свідоцтвах, виданих військовими начальниками» [7, арк.105]. У 1894 р. було видано розпорядження попечителя Київського навчального округу про передачу викладання гімнастики військовій особі і почалось усунення осіб цивільних [7, арк.4].

Список літератури

1. Гюббенет Х.Я. фон. О значении гимнастики в жизни человека и народов. К., 1854. 2. Ежов В.С. Гимнастика в русской армии перед Крымской войной // Научные основа физического воспитания и спорта. М., 1958. 3. Тихомиров Д.И. Педагог по призванию // Педагогический листок. 1906. Кн.5. 4. Зеликсон Е.Ю.

Очерки по истории физической культуры в СССР. М.; Л., 1940. 5. Ухов В. Руководство к педагогической и гигиенической гимнастике по системе шведского гимназиарха Линга... 6. Рибакон М. В ті далекі часи // Старт. 1981. 7. ЦДІА. Ф.707. Оп.213 а. Д.35.

Надійшла до редколегії 06.01.99

І.Л. Салодовнік

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС ЯПОНІЇ 1880 РОКУ

У 1868 р. в Японії розпочалися події, що дістали назву Мейдзі Ісін – Реставрація Мейдзі. Суть їх полягала не просто у відновленні реальної імператорської влади, а перш за все у перетворенні середньовічної феодальної Японії у сучасну капіталістичну країну. За дуже короткий час Японія досягла величезних успіхів в державотворенні, соціальному реформуванні, наданні свободи підприємницької діяльності, адміністративно-територіальному реформуванні тощо. Створення нової правової системи, як обов'язковий і невід'ємний аспект будь-якого державного реформування, що певною мірою завершує собою цей процес, також відбувалось із значними успіхами та досить швидко.

Система права, що існувала в Японії до Реставрації Мейдзі, являла собою різновид китайської середньовічної правової сім'ї. Для права Японії доби пізнього середньовіччя притаманні всі риси розвинутого феодального права. Тут і співіснування нормативно-правових актів центральної влади із місцевими феодальними розпорядженнями та нормами звичаєвого права, і становість судів, і широке застосування тортур у судовому процесі, і надзвичайно велика кількість злочинів, покаранням за які була смертна кара, і такі специфічно риси, як застосування кругової запоруки, групової відповідальності, призначення різних покарань за один і той же злочин в залежності від чиновного рангу злочинця. Безумовно, така правова система в другій половині ХІХ ст. не могла застосовуватись в країні, що прагнула ввійти до складу провідних держав світу.

Значного впливу європейської теорії права, особливо французької ліберальної доктрини народних прав (popular rights), відчули на собі нові закони уряду Мейдзі. Дійсно, уряд провів багато реформ, виходячи з